

DETTE ER IKKE EN HISTORIE

Hvad mon der sker, når man isolerer ni kvinder i et sommerhus og forsyner dem med rigelige mængder sprut og tobak? Michael Kvium og Christian Lemmertz har udført forsøget foran et videokamera. Svar: Det går galt. Hvad mon der så sker, når man viser filmen for et publikum?

af Troels Degn Johansson

Det påstås, at filmen ikke kan undgå at fortælle historier. I følge filmteoretikeren Christian Metz var det 'selve filmens natur', der gjorde det sandsynligt, at den ville udvikle sig til dét, der skulle blive dens mest udbredte form: den almindelige spillefilm. Det havde man åbenbart sans for i Nordisk Films Kompagni. Deres internationale storhedstid op til Første Ver-

denskrig skyldtes netop, at man fuldstændigt havde satset på produktion af flerspolefilm.

Historiens dominans overgår endda billedernes, hævder Metz. Filmen opleves jo ikke som en række enkelte shots, men som en nærværende sammenhæng, hvori den enkelte indstilling med dens ramme og klip er ophævet. Tilskueren er først og fremmest optaget af fortællingen:

'Hvad mon der så sker? Hvad nu?' Metz slutter, at det 'kun er i teorien, at filmen er en billedets kunst'.

Ud over teorien er det dog netop kunsten, der sætter spørgsmålstegn ved denne forestilling. Det er vel ikke filmen som sådan; men en særlig fortællestrategi, der får indstillingens formmæssige udtryk til at forsvinde og gør indholdet, historien, levende og nærværende. Den umiddelbare oplevelse af historie er derfor et ringe udgangspunkt i bestemmelsen af sådan noget som 'selve filmens natur'.

Cigaretter, whisky og nøgne pi'r

Med deres *Voodoo Europa* kommer Michael Kvium og Christian Lemmertz langt i undersøgelsen af forholdet mellem indstillingen og den fortalte historie. Billedkunstnerne præsenterer i pressematerialet dette værk som en 'spillefilm', der 'ikke fortæller nogen historie', og som 'ikke forholder sig til historien'. Der er dog tydeligvis tale om en fortællende film med et eget handlingsuni-

Kvinderne i Voodoo Europa udsætter hinanden for lidt af hvert.

vers. Handler filmen måske ikke om ni ganske almindelige kvinders hæmningsløse druk og opløsning i et ganske almindeligt sommerhus? I et radiointerview har kunstnerne endda fortalt historien om filmen: at de faktisk drev pigerne ud i ekstreme, psykiske tilstande ved at isolere dem i et sommerhus i de tre uger, som optagelserne varede. Man ser de ærede kunstnere for sig som små børn, der med monstros nysgerrighed river vingerne af en flue – blot for at se, hvad der sker.

Filmen forklarer ikke, hvorfor kvinderne mødes. Man kunne forestille sig en fiktiv ramme (se, hvad der skete, da de gamle veninder slog sig løs). Eller en faktisk (sådan var optagelserne til Kviums og Lemmertz' film). Publikum må affinde sig med, at *Voodoo Europa* simpelthen handler om kvinder, der drikker, fortæller sjofle historier, leger med brugte tamponer, kaster op, er på toiletet, drikker, er ulækre, er lede, går i opløsning – og drikker videre. Denne film iværksætter et monstros eksperiment på foranledning af det enkle spørgsmål, der – på baggrund af lønlige ønsker om sex og død – stilles til enhver handling, enhver fantasi: Hvad mon der så sker? Hvad nu?

Flash forwards

Voodoo Europa er ikke som fortællinger flest. Filmen overskrider Aristoteles' klassiske fortællebegreb: den mangler begyndelse, midte og slutning. Disse krav må stilles til enhver historie – fiktive såvel som virkelige. Kviums og Lemmertz' film fortæller ikke nogen historie. Naturligvis har den en forløbsmæssig udstrækning (70 min.). Det gælder imidlertid for historiens elementer, at de er *diegetisk motiverede*, dvs. at de netop *altid allerede er historie!* "Der var engang...", som man siger. En ordentlig historie skal fortælles i datid.

Enhver tilskuer møder op med et diegetisk begær, et lønligt ønske, en monstros nysgerrighed. Det er dette spændingsfelt, som *Voodoo Europa* forholder sig til. Publikum vil historien, men får den ikke. Begærets fælde, dets gulerod, udgøres af filmens første sekvens: en serie close ups af hvilende kvindekroppe. Billederne er harmonisk komponerede; men tæt beskårne. Kroppene hviler tungt i senge og på gulve. Sovende? Døde? Man kan ikke se det hele; men man *fristes* til at tro det sidste. Man bider på.

Ganske som annonceret forholder Kviums og Lemmertz' film sig ikke til historien. Efter første sekvens' mulige flash forward følger en handlingssekvens uden egentlig udvikling. Det starter ganske vist med druk og derpå følgende frivoliteter, dårlighed og krise; men snart er vi tilbage ved drikkeriet. I det ene øjeblik ser vi således pigerne drive hinanden ud i ekstreme tilstande af aggressivitet og opløsning; i det næste er alt ved det gamle. Filmen lader ikke handlingen forløse sig i datid, nærvær og historie. Her er historien aldrig 'ude'. Handlingen har ingen udvikling og derfor egentlig heller ingen begyndelse og afslutning. Publikum kan således ikke med sikkerhed konkludere, at mødet mellem de ni kvinder gik galt; men blot undervejs notere, at det går galt, og at det vil gå galt. Til syvende og sidst opløses historiens flash forward-effekt. Da er det ene flash ikke mere forward end det andet – eller rettere: da er alle indstillinger flash forwards for hinanden. *Voodoo Europas* element er fremtiden. 'Hvad mon der så sker? Hvad nu?'

Montage

Ved at frigøre sig fra historien, kan Kvium og Lemmertz koncentrere undersøgelsen om den egentlige, filmiske artikulation: indstillingerne. Som forskningsmetode anvendes *montage*. Betegnelsen *klip* henviser gerne (og bør henvise) til en *bortklipping* af materiale, der er uvæsentlig for den fortalte historie. Dette begreb er altså knyttet til den bedrageriske forestilling, at historien på en måde er givet på forhånd. Montage indebærer derimod, at der fortælles med udgangspunkt i de enkelte indstillinger. *Voodoo Europa* pointerer dette ved at markere filmens artikulation. Den transparente, sort-hvide 35 mm film bærer her aftryk af betamax video-optagelsernes fir-kantede bits, og shots og sekvenser

er skiftevist tintede i gullige og grønne nuancer. Dertil kommer en relativ ubearbejdet lydside og lyssætning.

Montagen foregøgler ingen allerede givne, historisk tid; men bygger på det enkelte handlingsfragments egen utidighed: et grineflip af flere minutters varighed; en vittighed, der afbrydes før pointen; et skænderi, der ikke forløses osv. Disse fragmenter kan ikke begribes som dele af en original helhed. Fragmentet (bruddet) kommer her før helheden – som i et haiku digt.

Den rådnende identitet

Hvor ønsket om en seksuel lystgevinst hurtigt skuffes, tilbyder de ni kvinder dog til stadighed en identifikationsmulighed og dermed et vist narcissistisk engagement. Hermed kompenseres der for en del af det nærvær, der går tabt ved historiens opløsning. I filmens tredje sekvens udvikler fragmenteringen sig imidlertid også på repræsentationens område. Her gælder montagen de lydige og billedlige udtryk. Ved oplæsningen af fire monologer fra forfatteren Jens-Martin Eriksens bog, *Det inderste rum* (1994), lægger en off screen kvinde så at sige ordene i munden på en anden, umælende, men mimende kvinde. 'Måske er jeg kun en andens drøm...' Dette repræsentationsbrud forvandler kvinderne fra spejlbilleder til spøgelser. Fra da af går livet og nærværet endeligt fløjten. I glasmontre på Esbjerg Kunstmuseum var det døde svinekroppe, der gik i forrådnelse. Her gælder det biografitilskuerens ego.

Det monstrose

Voodoo Europa lægger ud med at ud-sætte sit publikum for ca. tre minutters mørke samt nogle ukendte, bestialske (gnækkende) lyde. Dette synes, med det følgende Hegel-citat, at skulle være 'den nat, man betragter, når man ser mennesket i øjnene'. Vi får aldrig disse gnækkende væsener at se; men under handlingssekvensen griber en hånd (Kviums? Lemmertz'?) pludselig ind foran kameraet og tegner et dæmonagtigt væsen på en gravid kvindes mave. Dette signal, denne signatur, indvarsler det monstroses tilsynekomst; en fødsel, der aldrig finder sted; men som fastholder en tilsvarende, monstros nysgerrighed i det ulidelige: Hvad mon der så sker? Hvad nu?

I følge Kvium og Lemmertz forsøger deres film at 'indkredse den tilstand vi kalder Europa, ikke gennem analyse, men gennem besværgelse.' Analysen fordrer, at historien (nærværet, helheden) er givet på forhånd. Besværgelsen arbejder derimod i magiens, fremtidens element – efter Historiens afslutning.'

Hånden, det monstrøses signal, vil os det ikke godt; den vil ikke den 'gode film': historien. Den vil os mere. *Voodoo Europa* bærer historie-metafysikkens ufødte traume: at en historie er en fortælling, men at en fortælling ikke er nogen historie. Filmen kan andet end blot at fortælle historier; men den kan næppe lade være med at fortælle. Snip snap snude.

Voodoo Europa, Danmark 1994. I&M: Michael Kvium & Christian Lemmertz. Monologer: Jens-Martin Eriksen. P: Anna Bridgwater, Dino Raymond Hansen. F: Erik Zappon, Jørgen Johansson. L: Steen K. Andersen. Kl: Morten Giese. Produceret af Performancegruppen Værst. Medv: Sarah Boberg, Annette Finnsdottir, Helle Kok Jensen, Lise Jørgensen, Ingunn Jørstad, Merete Nørgård Knudsen, Pernille Landing Larsen, Nina Rosenmeier, Pernille Winton. Prem: 29.09. 1994. Længde 70 min. Distr: Statens Filmcentral.

FOLKEUNIVERSITETET I K Ø B E N H A V N

Filmvidenskab

Nye kurser begynder i februar.
Dag, aften og weekend.

Method Acting og The Actors Studio

Nyere dansk dokumentarfilm

Ridley Scotts produktion efter 1987

Højdepunkter i dansk film

Moderne filmteori

Teorier om klipning

Propaganda, film, folk og forførelse

Film Noir

Filmanalyse

Forlang forårsprogram tilsendt
på telefon 33 14 41 81 (døgnautomat)

CHRISTIAN BRAAD THOMSEN

Kameraet som pen

Den nye bølge i fransk film 1958-94

GYLDENDAL

CHRISTIAN BRAAD THOMSEN KAMERAET SOM PEN

Den nye bølge i fransk film 1958-94

Biografier om de fem store franske instruktører fra "den nye bølge", Truffaut, Godard, Chabrol, Rivette og Rohmer. Under slagordet "Kameraet som pen" har de brudt med massekulturens anonyme og standardiserede filmsprog og brugt kameraet lige så personligt som forfatteren sin pen og maleren sin pensel. Forsynet med filmografier og personregister. Gennemillustreret med filmbilleder.

"Braad Thomsen, der i årevis har indtaget positionen som landets mest fremragende filmskribent, har præsteret en bog, der er den rene ublandede fornøjelse."

- *Det Fri Aktuelt*

"Som altid skriver Braad Thomsen levende og indsigtfuldt."

- *Weekendavisen*

476 sider. 328 kroner

GYLDENDAL